

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, д.пед.н., професора Ігнатюк Ольги Анатоліївни
на дисертаційну роботу Кравцової Наталії Вікторівни
«Формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів
машинобудівних спеціальностей у процесі фахової підготовки»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки»

1. Актуальність теми та зв'язок з науковими планами і програмами.

Актуальність та доцільність теми дослідження Кравцової Н.В. не викликає сумнівів, тому що воно пов'язане із питаннями якості підготовки та вдосконалення висококваліфікованих інженерних кадрів, сучасного машинобудівного комплексу, здатних забезпечувати його ефективну експлуатацію. В умовах постійного підвищення вимог до кваліфікації та професіоналізму фахівців на ринку праці саме головна увага професійної освіти має бути зосереджена на підготовці фахівців нового покоління – творчо мислячих, високо освічених, з постійною готовністю до розвитку та самовдосконалення. Це у свою чергу потребує постійного навчання та самонавчання. В умовах українських реалій, регіонального контексту розвитку нашої Харківщини зазначена проблема є безсумнівно актуальною.

Дослідниця досить виважено обґрунтовує *актуальність проблеми* через систему суперечностей, які презентуються у вступі. Позитивним є те, що впродовж викладення тексту роботи відчувається прагнення дисертантки до їх вирішення.

З огляду на вищесказане можна стверджувати, що тема запропонованого дисертаційного дослідження відповідає сучасним потребам соціально-економічного розвитку країни та є безперечно актуальною.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами наукових досліджень.

З прикладної точки зору, на важливість теми роботи вказує те, що вона виконана згідно з планом наукових досліджень кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І.А. Зязюна НТУ

«ХП» («Розвиток лідерських компетентностей здобувачів вищої освіти в системі підвищення якості їх підготовки» (№ ДР 0124U004395)).

Тема дослідження Кравцової Н. В. затверджена вченою радою Навчально-наукового інституту соціально-гуманітарних технологій НТУ «ХП» (протокол №2 від «15» жовтня 2019 року) та перезатверджена (протокол N 7 від "15" жовтня 2024 року).

3. Аналіз змісту дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендації, сформульованих в дисертації

Робота Кравцової Н.В. є завершеною науковою роботою, містить анотацію – українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки.

У *вступі* відповідно до задуму дисертаційного дослідження автором розроблено його науковий апарат, зокрема, коректно визначено об'єкт, предмет, мету. При цьому логіка побудови дисертаційного дослідження, використання комплексу теоретичних та емпіричних методів, адекватних об'єкту, предмету й меті, дозволили дисертанту коректно сформулювати гіпотезу дослідження та довести її вірогідність.

Дисертація за змістом достатньо чітко відображає у трьох розділах методичку і логіку теоретичного та дослідно-експериментального дослідження.

У *першому розділі* «Теоретичні основи формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей» глибоко проаналізовано понятійне поле дослідження, узагальнено теоретичні пошуки та надбання вітчизняних і зарубіжних учених. Це дозволило ґрунтовно охарактеризувати основні підходи як у визначенні сутності та структури самоосвітньої компетентності, так і визначенні критеріїв, показників та рівнів сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей.

Другий розділ дисертації «Педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності бакалаврів машинобудівних спеціальностей у процесі професійної підготовки». Безсумнівний інтерес для науковців являють сторінки дисертації, присвячені характеристиці основних напрямів, пов'язаних із реалізацією педагогічних умов формування самоосвітньої

компетентності у майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей під час їх професійної підготовки, а саме:

по-перше: створення мотиваційно-орієнтованого освітнього середовища з метою забезпечення самоосвітньої діяльності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей у процесі професійної підготовки;

по-друге, активізація самоосвітньої діяльності майбутніх бакалаврів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій в освіті;

по-третьє, суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників освітнього процесу.

Заслуговує на увагу структурно-функціональна модель реалізації педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей (див. підрозділі 2.2), яку представлено через блоки:

- *методологічний* (представлений через методичні та дидактичні принципи);
- *змістовний* (розкриває компоненти самоосвітньої компетентності: мотиваційний, організаційно-цільовий, операційно-діяльнісний, контроль-рефлексивний; педагогічні умови);
- *результативний* (характеризує критерії, показники, рівні)

Третій розділ дисертації «Експериментальне дослідження ефективності педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності у процесі професійної підготовки» розкриває загальні питання організації та проведення експерименту. При цьому аналіз структури та змісту третього розділу дозволяє дійти висновку про належний рівень готовності Кравцової Н.В. до проведення експериментально-дослідної роботи.

Результати експериментально-дослідної роботи Кравцової Н.В. переконливо підтвердили вірогідність висунутої гіпотези дослідження про те, що підвищити рівень самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей можна, якщо дотримуватись педагогічних умов, які реалізовано автором у підрозділі 3.2 третього розділу.

Слід відзначити, що у дослідженні органічно поєднується наука й практика, теоретичні й емпіричні методи дослідження. Усе це дозволило автору знайти шляхи розв'язання поставлених завдань.

Висновки, сформульовані у роботі, висвітлюють результати дослідження як вирішення висунутих в дисертації завдань. В цілому висновки відповідають вимогам, які висуваються до результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Список літератури досить широко охоплює предметне поле дослідження, певною мірою відображає опрацювання автором значної кількості джерел філософських, педагогічних, психологічних, соціологічних і методичних джерел вітчизняних, а також іноземних джерел.

Додатки містить дуже розгорнуту інформацію про практичне впровадження результатів дисертації (список публікацій здобувача; довідки впровадження основних результатів дослідження; тести та методики діагностики; вправи тощо).

4. Наукова новизна одержаних результатів

Дисертаційне дослідження, яке рецензується, має наукову новизну і теоретичну значущість. Дисертантом вперше у вітчизняній педагогіці:

- *вперше розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально* перевірено структурно-функціональну модель реалізації педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей, які базуються

по-перше, на створенні мотиваційно-орієнтованого освітнього середовища для забезпечення самоосвітньої діяльності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей у процесі професійної підготовки;

по-друге, активізації самоосвітньої діяльності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей у процесі професійної підготовки,

по-третє, на запровадженні суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу;

- уточнено сутність самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей, яка включає:

- *інтегративні властивості особистості* на основі прагнення до саморозвитку й самовдосконалення у сфері машинобудування й інформаційних технологій;

- *особистісну самореалізацію*, що забезпечується стійкою мотивацією, розвиненими вміннями й навичками самоосвітньої діяльності;
- *здатність до самоорганізації*, готовністю вчитися упродовж життя., а також структуру самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей;
- *визначено* структурні компоненти самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей, розроблено критерії оцінювання: особистісно-мотиваційний, організаційний, інструментальний, корекційний;
 - *подальшого розвитку* набули *рівні* (високий, середній, низький); *критерії* (особистісно-мотиваційний, організаційний, інструментальний, корекційних) та *показники* сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей (див.таблиці 3.3 – 3.6.).

5. Достовірність отриманих результатів та висновків

Достовірність отриманих результатів зумовлено поставленими метою та завданнями, а також використанням відповідної методології дослідження. Крім того, достовірність заявлених положень обґрунтовується комплексним підходом у вивченні визначеного об'єкта, що також зумовлює і низку певних методів, які були використані в процесі дослідження.

Достовірність використаних методів, а також достовірності одержаних результатів і наукових положень дисертації підтверджується науковою і методологічною правильністю вихідних положень, всебічним теоретичним аналізом досліджуваної проблеми, застосуванням комплексу теоретичних і практичних методів дослідження. Вірогідність та обґрунтованість наукових положень і висновків підтверджено їх експериментальним та статистичним доведенням.

6. Практична цінність одержаних результатів та рекомендації щодо їх подальшого використання

Практична цінність роботи полягає в тому, що матеріали можуть використовуватись у процесі професійної підготовки майбутніх бакалаврів

машинобудівних спеціальностей, а також інших фахівців технічного профілю з метою впровадження в освітній процес структурно-функціональної моделі реалізації педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності. Методичне видання, розроблене дисертантом у співавторстві, стануть у нагоді викладачам у процесі фахової підготовки майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей.

Висновки та одержані автором експериментальні дані здаються нам переконливими й вірогідними, що забезпечено всебічним теоретичним аналізом накопичених наукою та практикою матеріалів, єдністю теоретичного та експериментального дослідження, комплексним застосуванням методів дослідження, адекватних його меті та завданням, репрезентативністю вибірки, повнотою і статичною значущістю результатів дослідження.

Тож, практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей у процесі їхньої фахової підготовки експериментально перевірено, що уможливорює широке впровадження їх у практику закладів вищої технічної освіти відповідного профілю. Матеріали дослідження впроваджено в навчальний процес Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (довідка № 66-04/129 від 31.10.2024 р.), Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (довідка № 140-10/1175 від 18.12.2024 р.), Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова (довідка № 2169 від 18.11.2024 р.). Довідки про впровадження наведені у Додатку Б.

7. Оформлення дисертації, дотримання вимог академічної доброчесності та повнота викладення наукових положень та результатів в опублікованих працях

Дисертація Кравцової Н.В. виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності, отримані результати дають підстави говорити про оригінальність роботи. У тексті містяться авторські ідеї, і не виявлено використання ідей інших науковців без посилання на їх роботи. Структура та основний зміст дисертації повністю підпорядковані меті дослідження і

спрямовані на перевірку наукової гіпотези. Сам текст дисертації викладений логічно, послідовно, грамотно структурований, ретельно оформлений.

Основні ідеї автора та результати дослідження викладено у 25 наукових працях, з них 7 фахових статтях у наукових періодичних виданнях України категорії «Б», з них 6 одноосібно; 17 праць апробаційного характеру; 1 методичне видання, а також дисертант активно приймав участь в українських та закордонних конференціях, де була проведена апробація ідей, що викладено у дисертаційному дослідженні. Зміст цих публікацій свідчить про повноту викладення основних результатів дисертації у наукових фахових виданнях, де наведені суттєві деталі одержаних автором результатів.

8. Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи

Разом з позитивною оцінкою дисертації взагалі, слід вказати на деякі недоліки та дискусійні моменти роботи:

1. На нашу думку до наукової новизни дисертації доцільно було б віднести констатацію і конкретизацію дефініцій «самоосвіта» та «самоосвітня компетентність», адже вони є базовими в даній роботі, розгляд яких дисертантом поданий у розділі першому, підрозділ 1.1.

2. На увагу заслуговує представлена у другому розділі структурно-функціональна модель реалізації педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей у процесі фахової підготовки. Вважаю доцільним було б описати в дисертації в другому розділі підрозділі 2.2 у вказаній моделі емоційну складову студентів при впровадженні педагогічних умов.

3. Під час впровадження такої педагогічної умови як «суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників освітнього процесу», бажано було б описати відгуки студентів чи їм сподобались заняття і в чому були проблеми.

Проте, висловлені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку здійсненого дослідження.

9. Висновки

Дисертаційна робота Кравцової Наталії Вікторівни є завершеною науково-дослідною роботою, якій притаманні актуальність, новизна розроблених підходів до вирішення проблеми, практична значущість

отриманих результатів. Тема дослідження відповідає галузі знань 01 – «Освіта/педагогіка» та спеціальності 011 – «Освітні, педагогічні науки».

Вважаю, що дисертаційна робота Кравцової Наталії Вікторівни «Формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей у процесі фахової підготовки», відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 та вимогам до оформлення дисертації МОН України від 12.01.2017 № 40, а сама автор, Кравцова Наталія Вікторівна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 – Освіта/педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки і психології
управління соціальними системами
ім акад І.А.Зязюна,

Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

 Ольга ІГНАТЮК

